

Česko-lužický věstník

číslo 5 / květen 2017

ročník XXVII

Jurij Chěžka

W Róženće při studni

Žórleško jasne, cuza
móc, kotraž w tebi spi,
z jímacej pluskoce pěsnju,
starosće rozpjerši.

Studnički duša čista,
při tebi w zbožu sym,
džěcatstwo swoje widžu
na konju čumpatym.

Marija sylzy twoje
štož suchej zemi su,
njech mi su, dušu moju
wočerstwja kožanu.

V Róžantě u studánky

Pramínku jasný, cizí
moc, která v tobě spí,
jímavou šumí písní,
starosti rozptýlí.

Studánky duše čistá,
při tobě šťastný čas
mám, na houpacím koni
vidím své dětství zas.

Maria, slzy tvoje
čím suché zemi jsou,
kéž mně jsou, duši moji
obměkčí otrlou.

*K letošnímu stému výročí
Chěžkova narození
přinášíme ochutnávku
z chystaného výboru jeho
básní, který připravuje
k vydání Milan Hrabal.*

*Báseň V Róžantě u studánky
ze sbírky Poezija małej
komorki (LND Budyšin
1971) přeložila **Zuzana
Bláhová-Sklenářová.***

*Kaplička nad zázračným
pramenem v Róžantě,
foto Eliška Papcunová*

Z DOMOVA

► Noc s Andersenem v Lužickém semináři

V pátek 31. března se Lužický seminář a Hórnikova knihovna poprvé zapojily do oblíbené celorepublikové knihovnické akce *Noc s Andersenem*. Akce je určena na podporu dětského čtenářství a koná se od roku 2000 vždy kolem Mezinárodního dne dětské knihy, který připadá na narozeniny spisovatele a pohádkáře Hanse Christiana Andersena 2. dubna (* 1805). Rok od roku se do projektu zapojuje víc a víc institucí, letos tedy rovněž Hórnikova lužickosrbská knihovna. Napoprvé přišlo dvanáct dětí. Byly pro ně připraveny dílničky na letošní ročníkové téma Čtyřlístek. Společným úkolem dětí bylo postavit auto, aby se z pohádky mohly vrátit zase zpátky domů. K večeri dospělí dětem připravili mísu palačinek a promítli si s nimi pohádku *Čarodějn v učení*, a pak se četly lužickosrbské pohádky, aby večer byl aspoň trochu lužickosrbský. Do rána v Lužickém semináři přespalo – neboť nocování v knihovně je nedílnou součástí Noci s Andersenem – pět dětí. Za rok se projektu hodláme účastnit znovu, a třeba tentokrát zlákáme i vaše děti či vnoučata.

Lukáš Novosad

► Cyrilometodějská přednáška

V úterý 11. dubna se uskutečnila v Lužickém semináři přednáška Jakuba Jiřího Jukla o slovanských věrozvěstech Konstantinu-Cyrilově a Metodějovi. Přednášející (kteřý sám vystudoval pravoslavnou teologii) publikum seznámil s životními anabázemi obou bratrů a především s jejich osudy na Velké Moravě a cestách do Říma a také s osudy jejich žáků a pokračovatelů. Vyzdvihl význam obou mužů pro slovanské písemnictví a tradici staroslověnského písemnictví, které v Čechách (nikoliv již na Moravě) přetrvalo až do konce 11. století a později za vlády Karla IV. se opět objevilo v Emauzském klášteře (Na Slovanech) v Praze. V Lužickém semináři to bylo letos druhé Juklovo vystoupení, to první věnoval právě zmíněnému klášteři.

Zdeněk Blažek

► Jarní ozvěny lužické srbštiny na severu Čech

Letos v dubnu zazněla na severu Čech v okolí Varnsdorfu opakovaně lužická srbština. Je to pozitivní výsledek víceletého působení Kontaktního místa pro Lužici ve varnsdorfské knihovně. Pokládám za důležité, jak prestiž lužickosrbských podniků u nás vzrostla: informace o Lužici nebo čtení lužickosrbských textů (v originále nebo překladu) už nemusím jen nabízet, jelikož pořadatelé akcí si je žádají sami.

Příkladem budiž Martin Louka, vernisáž fotografií Josefa Zosera a literární čtení v Ji-

řetíně pod Jedlovou. Pod názvem „Vokna v soukromé Galerii v podstávce“ 1. dubna vystoupili autoři z regionu. Byl jsem požádán, abych četl své básně v obou lužických srbštinách. A tak vedle českého originálu zazněly i překlady Róži Domašcyny a Alfreda Měškanka. Pro leckteré přespolní návštěvníky to bylo první setkání s těmito jazyky. A popravdě – nezdály se jim na poslech tak snadno srozumitelné, jak se tvrdívá. Ohlas publika (asi čtyřicetihlavého) po skončení akce byl značný – odpovídal jsem na dotazy, vysvětloval.

Piwarc čte před Božím hrobem, foto Ivo Šafus

Na Velký pátek 14. dubna se v těže obci uskutečnilo tradiční poetické stoupání na Křížovou horu, kterého se zúčastnilo přes sedmdesát lidí. Cyklus čtrnácti básní inspirovaných Ježíšovou poslední cestou byl tentokrát poprvé obohacen o lužickosrbské překlady. Marcel Braumann (jinak též blogger Piwarc) o tom na svém blogu napsal: „11. króc wotměje so křížowy puć w Jiřetínje pod Jedlovou, 8. króc z basnjemi Milana Hrabala, přeni raz tež serbsce. Teksty je Róža Domašcyna přeložila. Založil je tónle křížowy puć Martin Louka, něhdyši šef dźiwadla a potom měšćanosta we Warnočicach. Braumanecaj z Łuha a Nihad Mohammad su pod nawodom Jurja Łuščanskeho přichwatali. Louka a Hrabal staj česce přednosowaloj a Piwarc na štyrjoch stacijach serbsce. Běše za delegaciju z Łužicy jimace dožiwjenje wosrjędz krasneje krajiny. Zapłać Bóh českim přećelam!“

Do třetice se lužickosrbské téma objevilo 19. dubna na mém autorském čtení v domě s pečovatelskou službou v Dolním Podluzí. Hrstka seniorek a seniorů se mimo jiné seznámila s ukázkami z českých knih Róži Domašcyny *Druhé světy*, Jurije Bržana *Příběhy o vodě*, se životním příběhem Bena Budara, a zažila telegrafickou exkurzi do tajů lužické srbštiny. Zájem tohoto pozorného a skromného publika o Lužici by lahodil všem sorabofilům.

Milan Hrabal

Z HORNÍ LUŽICE

► (KP 19. 3.) **Drážďansko-míšeňské biskupství plánuje letos vydat mnohem více**

peněz, než tomu bylo v předchozích letech. KP zveřejnil podrobnou informaci o stavu majetku diecéze. Největší podíl výdajů činí náklady na personál a podpora škol, školek a charitativních institucí. Větší reformy zatím neprobíhají a neproběhnou až do roku 2020 ani v organizaci lužickosrbských farností, mj. vzhledem k rychlým změnám v úřadu biskupa. V drážďansko-míšeňské diecézi roku 2015 žilo a působilo 142 tisíc katolíků, 103 kněží a 30 řeholnic.

► (SN 5. 4.) **Nadace lužickosrbského národa v úterý 4. dubna v Drážďanech rozhodla o ustavení kolegia projektových manažerů.**

Společně se zastřešující organizací Domowinou chtějí lužickosrbským spolkům i svazům poskytovat administrativní a organizační podporu při uskutečňování projektů. Dalším bodem jednání bylo rozšíření směrnic o podpoře projektů, která umožní v budoucnosti i podporu projektů mimo lužickosrbskou sídelní oblast. Zvláště se nadace chce v budoucích letech věnovat mimo jiné posílení a rozšíření jazykových oblastí a získávání dorostu pro lužickosrbské instituce.

► (SN 13. 4.) **25. výročí založení budyšínské Lužickosrbské odborné školy sociální pedagogiky** společně oslavili nynější i dřívější studenti školy ve středu 12. dubna.

Zvláštěností vzdělávací instituce, která je součástí Budyšínského centra odborných učilišť ekonomie a techniky (Berufliches Schulzentrum für Wirtschaft und Technik Bautzen), je zprostředkování lužickosrbských tradic a zvyků, a také osvojování odborných znalostí v lužickosrbském jazyce. Za posledních dvacet pět let zde vychovali kromě jiného prostřednictvím praktického odborného vzdělávání okolo sto čtyřiceti lužickosrbsky mluvících vychovatelů a vychovatelek.

► (SN 13. 4.) **Dům Jurije Bržana se stal novou součástí mikroregionu Krabatova mlýna.** Otevřen byl ve čtvrtek 13. dubna v Čorném Chołmci. Iniciátorem projektu je spolek Krabatův mlýn Čorný Chołmc, založený roku 2005, který chce pomoci nové budovy šířit v oblasti lužickosrbskou identitu.

► (KP 16. 4., SN 18. a 19. 4.) **Podle lužickosrbského velikonočního zvyku jízdy tzv. křížáků vyjelo letos 1 564 jezdců v devíti procesích po Horní Lužici.** Více než 10 000 návštěvníků z celého Německa i ze zahraničí přihlíželo mimo jiné budyšínskému procesí, které slavilo stříbrné jubileum – bylo obnoveno roku 1993. Další zvláštěností letošních Velikonoc bylo oživení velikonočního zpívání ve vesnici Rubyně v Dolní Lužici po celých šedesáti letech. K ohlašování Kristova zmrtvýchvstání nábožným zpěvem v rámci starého lužickosrbského zvyku se připojily i zpěvačky v Čorném Chołmci a kantorky ve Slepém. Za pozornost stojí, že letos celkový počet jezdců klesl oproti loňskému roku o 30 (z 1594 na 1564) a pokles

byl zaznamenán také prakticky ve všech jednotlivých farnostech.

➤ (SN 26. 4.) **Lužickosrbský dětský časopis „Płomjo/Płomje“ (Plamen) oslavil letos v dubnu 65. výročí vzniku.** Populární sešit vyšel poprvé v roce 1952, nejprve hornolužickosrbsky a později v dolnolužickosrbské verzi pod názvem „Płomje“. Každý měsíc se lužickosrbské děti a ti, kdo se ještě učí lužickosrbsky, těší na nové číslo. Časopis je díky nabídce aktuálních témat, hádanek, soutěží a povídek oblíbeným prostředkem vyučování ve školách.

➤ (KP 30. 4.) **Abatyše kláštera Mariina Hvězda Philippa Kraft oznámila 24. dubna v přítomnosti generálního opata cisterciáckého řádu Maura-Giuseppe Leporihho a konventu, že rezignuje na svůj úřad a zároveň odchází z cisterciáckého řádu.** Dosavadní převorka Gabriela Hesse byla jmenována administrátorkou kláštera s právy abatyše. P. Kraft složila prosté sliby v klášteře roku 1996, abatyší byla od roku 2011. Jako důvod svého rozhodnutí uvedla v rozhovoru pro KP, že ztratila své řeholní povolání, ba dokonce tu a tam pochybovala i o své víře. Z Mariiny Hvězdy vystoupila též další sestra Johanna Barner.

➤ (KP 14. 5.) **Dr. Jens Buliš z Chrósćic a Łukasz Puchała z Polska byli 6. května vysvěceni na jáhny.** Buliš před šesti lety se svou rodinou vstoupil do římskokatolické církve. Věnoval se vědecké a spisovatelské práci, studoval katolickou teologii a absolvoval pastorální praktikum v Šerachowě. Nyní se mu otevřela cesta ke kněžství, jako dříve ženatý muž má papežský dispens od celibátu.

➤ (KP 14. 5.) **Oratorium Serbske jutry bylo po čtyřech letech znovu provedeno 6. května v dráždanské katedrále a 7. května v evangelické části budyšínského děkanického kostela.** V představení účinkovalo asi 100 zpěváků (zejména ze sborů Budyšin, Meja, Lilia, Delany a Lužickosrbského národního souboru a z kostelních sborů), 40 hudebníků, čtyři sólisté (Daniela Hazez, Tanja Donatec, Mikołaj Jan Walerych, Marek Rjelka), recitátor a ředitel. Zpěvačky byly oblečeny do katolického i evangelického lužickosrbského kroje. Představení zhlédlo skoro tisíc diváků.

Z DOLNÍ LUŽICE

➤ (NC 12. 4.) **V Chotěbuzi žije již 2 800 běženců, což představuje 15 % z celkové-**

ho počtu běženců v Braniborsku. Je to více než v jiných braniborských městech. Město proto nechce přijímat další uprchlíky. Ve stotisícové Chotěbuzi žije celkem 7 500 cizinců. Větší část z nich tvoří studenti Braniborské technické univerzity a lidé z jiných členských států Evropské unie, kteří pracují v Braniborsku.

➤ Ve středu 19. dubna se v dolnolužickém Dešně (něm. Dissen) dohodli zástupci Domowiny se zemským radou okresu Spréva-Nisa (Sprewja-Nysa) Haraldem Altekrügerem, že si **Dolnolužičtí Srbové sestaví vlastní fotbalovou reprezentaci.** Lodivodem nového výběru bude Horst Krautzig, který v minulosti hrával ve vyšších fotbalových soutěžích NDR. Potvrzuje se tedy, že Dolnolužičtí a Hornolužičtí Srbové společně jako jeden národ příliš nevystupují a ani se tak nechápou. První utkání odehraje nově sestavená „Serbska koparja“ 9. července právě proti hornolužickému výběru – „Serbské koparské wubrance“ (čas a místo výkopu teprve budou upřesněny).

Josef Zdobinský

Ze Serbských Nowin podává Alena Pawlikec, z Nowého Casniku Josef Blažek, z Katolského Posola Jan Zdichynec.

TÉMA

Vymření Polabských a Pomořanských Slovanů a konec Arkony?

Ondřej Doležal

Když jsem se před mnoha lety začal zabývat Polabskými a Pomořanskými Slovany, čerpal jsem především ze starších prací. Z nich jsem nabyl dojmu, že slovanská státnost na území dnešního Německa skončila dobytím Arkony 1168 a do konce 13. století následovalo úplné vymření Slovanů. Jedinou výjimkou byli Drevané u dnešního Lüneburgu, kteří vymřeli až v 18. století, a Lužičtí Srbové. Později se mé zájmy ubíraly spíše směrem k historické etnologii a v této souvislosti jsem si všiml, že vymírání národů většinou trvalo déle než dvě století. Zároveň mi přednášky Michala Téry na Karlově univerzitě otevřely jiný pohled na dobytí Arkony, mimo jiné s myšlenkou, že ne všichni Slované na Rujáně museli padnout spolu s touto pevností. Začal jsem se tedy touto oblastí zabývat více a hledal jsem informace také v polštině a němčině. Vzhledem k časovým možnostem však čerpám vesměs pouze z internetu. Článek si proto neklade za cíl být vyčerpávající odbornou studií, pouze doplněním k tématu a podnětem k pohledu na věc z jiné stránky.

Můj článek se opírá hlavně o práci anonymního autora, který na internetové stránce¹ vystupuje pod přezdívkou Bazyli. Odvážil se dotknout svízelné otázky národní příslušnosti pro období, kdy se žádné soupisy podle národnosti nedělaly. Většina badatelů se této sporné věci vyhýbá, tak řečený Bazyli si však vybral hledisko, se kterým se mohu téměř ztotožnit. Zaprvé se opírá o výslovné zmínky o slovanskosti daného místa či osoby a za druhé posuzuje, zda je jméno slovanské. Dobře si přitom uvědomuje, že germánské jméno mohl nosit i Slovan a stejně tak naopak. Ovšem civilizační proud šel od západu, v našem případě od Němců ke Slovanům, což s sebou

neslo i jistou nadřazenost Němců nad Slovany, je tak pravděpodobnější, že Slovan přijal německé jméno, než naopak.

Historické slovanské osídlení v dnešním Německu lze rozdělit na tři hlavní oblasti – bavorskou, (lužicko)srbskou a polabsko-pomořanskou. Lužičtí Srbové jako jediní vytrvali do dnešních dnů, pro tentokrát je tedy pomineme.

Na území Bavorska nevznikl žádný pevnější státní útvar tzv. Pomořanských nebo Nábských Slovanů, a tak již v dobách Karla Velikého byla oblast ovládnuta Němci. Jak uvádí Jan Šneberk,² úloha Slovanů nebyla tak podřadná, jak se nám většinou jeví. Podle všeho měli své vůdce, kteří sice podléhali Němcům, ale sami byli Slované. Ovšem zmínky o zdejších Slovanech brzo končí, a proto musíme předpokládat, že slovanský jazyk zde utichl ze všech tří oblastí nejdříve. Přesto dříve uváděné 11.–12. století považuji za unáhlené. Na výstavě věnované bavorským Slovanům (Varšava listopad 2015 – březen 2016) zřejmě dr. Hans Losert (spoluautorů výstavy bylo více) uvedl, že ještě v polovině 13. století se u jednoho z místních velmožů uvádí přídomek *Suppan*. To není nic jiného než slovanský výraz župan (který sám o sobě nejspíš není slovanského původu). S největší pravděpodobností se tedy jednalo o Slovana. Později se již tato hodnota neuvádí a i tehdy byla výjimečná. Můžeme tedy směle říci, že ve 13. století na území dnešního Bavorska ještě žila slovanská šlechta. Zároveň je to však období, kdy šlechta přestává mluvit slovanštinou. Konec slovanské šlechty ale neznamená konec slovanského poddan-

¹ <<http://www.historycy.org/index.php?showtopic=68470&pid=729004&st=0&#entry729004>>

² <<https://www.vojsko.net/index.php/armady/18-historie/1438-sclavi-istius-patrie-aneb-bavorsti-slovane>>, článek vychází mimo jiné z práce PD Dr. Hanse Loserta, jeho některé prezentace lze najít na stránce <http://www.landschaftsmuseum.de/Seiten/Lexikon/Slawen_Oberfranken.htm>.

ského obyvatelstva. Troufám si na základě srovnání s pomořanskou šlechtou říci, že nejméně o jedno století déle si zdejší Slované ještě udrželi svůj jazyk. Vymření bavorských Slovanů tak můžeme předpokládat až ve 14. století, ne-li později.

Třetí kdysi slovanskou oblastí je rozlehlá oblast v Německu na sever od pomyslné spojnice mezi dnešním Erfurtem, Lüneburgem a Hamburkem. Zde Slované vytvořili několik státních útvarů, nejvýznamnější z nich byly obodritský, veletský (lutický), stodoranský (braniborský), ránský a pomořanský. Pomiňme nyní detaily jejich politických dějin do 11. století, kdy se teprve připravují poměry dříve hodnocené jako podmanění nebohých slovanských zemědělců německými válečníky. Takovoto romantické dramatické příběhy však patří mezi báje a mýty. Po dobytí Arkony na prahu 13. století už Lutici (Veletové) nemají vlastní stát, ale to je ve velké míře vina slovanských sousedů. Kromě toho v této oblasti vznikly tři státy – obodritský (meklenburský), ránský a pomořanský, jejichž názvy, rozloha a vnitřní uspořádání se různě měnily. Zjednodušeně možno říci, že oblast od Lubeky (dnes Lübeck) a Kielu na východ až k dnešním východním německým hranicím můžeme rozdělit na půl, na západě Meklenbursko a na Pomořansko, které ovšem sahalo až do dnešního polského území, zřejmě téměř až k Gdaňsku. Ránské knížectví zaujímal Rujánu a malé území na protější pevnině. Dále si slovanští velmožové udrželi různou míru autonomie i v Braniborsku a dalších oblastech. Pro upřesnění třeba říci, že výše uvedené státy sice také byly v lenním postavení vůči jiným politickým útvarům Svaté říše a Polska, ale míra jejich samostatnosti byla větší než v případě ostatních slovanských území.

Zatímco velmoži z lutických, podřízených oblastí se rychle poněmčili, vládnoucím vrstvám oněch tří státních útvarů to trvalo déle. Dokonce i samotná knížata ještě měla po nějakou dobu slovanská místní jména. Můžeme se samozřejmě domnívat, že rovněž u pozdějších knížat byla mateřskou řečí slovanština, ale to už jsou pouze dohady. Na druhou stranu slovanské jméno panovníka, a to hlavně v místní podobě, musí svědčit o slovanském citění otce nebo jeho blízkého okolí. Poslední slovanské jméno velmože je v Meklenbursku Jindřich I. Borwin (* asi 1178; později se sice objevuje Pribislav, ale to může být jméno převzaté po předcích), v Pomořansku Barnim I. (později se objevuje i Svatobor, ale i toto jméno může být vliv tradice narozený mezi lety 1210 a 1218, na Rujáně Burislaw (v dětství zemřelý syn knížete Wizlawa I.) narozený mezi lety 1220 a 1230. Viditelně však přelom 12. a 13. století znamenal začátek poněmčování v rodinách knížat.

Je zajímavé, že Jindřich I. Borwin i jeho syn Jan se obklopovali velmoži se slovanskými jmény. Míra znalosti slovanského jazyka později je sporná, ale protože část jejich dvořanů byla evidentně slovanského původu a protože docházelo ke sňatkům s polskými princeznami, můžeme předpokládat, že ještě několik pokolení alespoň rozumělo řeči svých slovanských poddaných. Jak přesně probíhalo poněmčování dvora, nevíme, ale je pravděpodobné, že nešlo o mocenské dobytí Němci, ale o kolonizaci civilizačně pokročilejším obyvatelstvem ze západu. Kolonizátoři přitom přicházeli také z dnešního Nizozemska a Belgie. Nejdříve se tak němčina prosazovala ve městech a díky sňatkům a německým „vojenským poradcům“ i mezi

Vykopávky slovanské svatyně na Arkoně, foto Stefan Klatt (Wikimedia Common)

vysokou šlechtou, postupně pak také mezi nižší šlechtou a sedláky. O posledním slovanském šlechtici v oblasti mezi Kielem a Odrou víme k roku 1496, většinou ale vymizeli už ve 14. století.

Ještě rychleji se poněmčovala města. Často jsou jako zakladatelé uváděni němečtí měšťané, ale v případě druhého založení Lubeky o tom pochybuji, vždyť i na německé wikipedii (heslo „Liubice“) se uvádí, že Slované měli podíl na vzniku tzv. lubeckého práva. Každopádně velice rychle Slované mizejí z vedení měst mezi Kielem a Štětínem, ale ještě ve 14. století se v Roztokách mluví o bohatých měšťanech, kteří byli Slované (je to u nich výslovně uvedeno, jméno už je německé). Měšťanský stav se poté Slovanům uzavřel, například na začátku 16. století mají Slované zakázaný vstup do krejčovského cechu ve Štětíně. Ve slovanském okolí se však slovanská jména objevují i mnohem později, např. roku 1689 se uvádí Claus Post s poznámkou „Wendt“ (tj. Slovan).

16. století tak již je obdobím, kdy Slované ztratili svou šlechtu a slovanským jazykem mluvili jen zemědělci na venkově a ve městech řemeslníci a chudina. Území dnešního severního Německa tak už nebylo osídleno Slovany souvisle, ale představme si ho spíše jako mozaiku oblastí německých a slovanských. Podle Kantzowovy kroniky psané v první půli 16. století již roku 1404 měla zemřít na Rujáně poslední žena, která uměla slovansky, a v celé oblasti na západ od Odry už Slované neměli žít. Je však nepravděpodobné, že Kantzow znal takové podrobnosti po více než sto letech, nejspíš tedy psal podle starší kroniky. Někteří badatelé tento údaj připisují jeho pokračovateli. To však není důležité, protože Ránové patrně mluvili slovansky déle. Taková asimilace by totiž byla příliš rychlá, protože ještě za Wislawa II. mnoho jeho dvořanů mělo slovanská jména a teprve na začátku 14. století je viditelný výrazný pokles. Asimilace by tak musela proběhnout během jednoho století, a tak krátkou dobu jsem dosud nikdy nezaznamenal. Navíc musíme předpokládat, že zatímco v panovnické rodině se dávala slovanská jména na počest předků, dvořané spíš dávali aktuální módní jména, tedy německá. Vždy tak musíme počítat s určitou částí dvořanů, kteří již měli německá jména, ale byli ještě Slované. I v Čechách (a také v Lužicích) v 15. století zanikala slovanská jména a později jen příjmení dokládalo slovanský původ. Ani to, že se roku 1404 změnil jazyk kanceláře dvora ránského knížete z latiny na němčinu, nemusí znamenat plnou germanizaci, protože určité už předtím byla pro všechny němčina srozumitelnější. Poslední příslušník šlechty se slovanským

jménem se objevuje roku 1496, v nižších vrstvách však v druhé polovině 16. století. Kantzowova informace o vymření Slovanů na západ od Odry v první polovině 16. století je tedy zřejmá nepravda, pokud však neměl na mysli pouze šlechtu.

Přesto podle všeho během 16. století slovanský jazyk téměř vymizel a z někdejší mozaiky zbyly jen ostrovy. Ještě v druhé polovině 16. století je doložena řada slovanských místních jmen; Bazyli se dopočítal více než 400 vesnic, kde žili Slované, já sice ne vždy souhlasím se slovanskostí uvedeného jména, ale na druhou stranu musíme předpokládat mnoho vsí, které nejsou doloženy. Navíc nezapočítal vesnice v Braniborsku, takže pokud budeme mluvit o 500 slovanských vsích, nebude to nejspíš přehnané. Samozřejmě se to netýká celé oblasti, protože např. v dávné Wagrii máme poslední zmínku o Slovanech ve 14. století.

Bazyli se i v rozboru následujícího století opírá o jména, ale přiznává, že dále je tato metoda sporná, protože již došlo k ustálení příjmení. Na příkladu Lužice a Kašubů nicméně víme, že zánik jazyka je opravdu velmi proměnlivý proces, především podle sociálních a politických souvislostí: někdy probíhá poměrně pozvolna, pomalu, jindy naopak velice rychle. V rozsahu několika let přestává jazyk používat celá vesnice, takže se může stát, že na starší děti rodiče mluví jiným jazykem než na mladší. Slovanské příjmení tedy svědčí pouze o tom, že kdosi z předků (anebo pouze předchozí majitel usedlosti) byl Slovan. Neznamená to, že všechny osoby se slovanským příjmením už mluvily pouze německy, ale je to pravděpodobněji než dříve. K roku 1600 je tak situace zcela odlišná. Slovanský zivel na větší ploše lze předpokládat jen v oblastech Drevanů, na Uznojmu a v oblasti u Labe okolo Boizenburgu. Kromě toho však zřejmě bylo ještě několik menších regionů, kde se stále mluvilo slovansky, až někdy do počátku 17. století.

Lze uvést slovanský původ gdaňského astronoma Hevelia, jeho předek se nazýval Hevelke a pocházel z tohoto území, stejně tak rodiny generálů von Moltke. Pomořanská knížata si již na začátku 17. století začala uvědomovat zánik slovanského jazyka na svém území, a tak podporovala vydávání náboženských knih ve slovanštině. To ovšem znamenalo v polštině, církevním jazykem se tak stala polština a místní slovanský jazyk se ocitl pod jejím vlivem. Okrajová poloha na východním rozhraní polsko-pomořanském a právě jazyk církve podle mého názoru způsobily velkou podobnost dnešní kašubštiny s polštinou. Kašubové jsou tak sice jediným zbytkem slovanských Pomořanů (jejichž vlastní jméno neznáme, možná zněl právě Kašubové), ale jejich jazyk vykazuje tolik podobnosti s polštinou, že je považován jen za nářečí polštiny.

Osud dalších Slovanů v dnešním severním Německu v 17. století ovlivňují hospodářské dějiny tohoto území. Volně dostupné mapy³ ukazují, o kolik klesl počet obyvatel v různých oblastech během třicetileté války v dnešním Německu. Je zarážející, jak se shodují oblasti s největším vylidněním s oblastí, kde před válkou můžeme předpokládat slovansky mluvící obyvatelstvo. Po válce následovala kolonizace nejvíce postižených regionů. Slované už logicky neměli odkud přicházet, proto se zde usídlovalo obyvatelstvo z německých oblastí, ale i z dnešního Nizozemska. Pokud někde Slované přečkali k roku 1700 kromě Lužice a Drevanska, pak předpokládám, že to byla oblast Uznojmu. Byla dostatečně odlehlá a také se tam nejdéle udržela slovanská šlechta. Roku 1800 však na území dnešního Německa slovanský jazyk zněl již jen v Lužicích.

V celém článku se snažím vyhnout obratu „Slované vymřeli“. Stejně jako meklenburská dynastie (dnes už jen v ženské linii), tak i jejich bývalí poddaní stále žijí. Mnoho Slovanů jistě za válek zemřelo, ale většina Slovanů v dnešním severním Německu i v Bavorsku poklidně hospodařila na svých políčkách, jen postupně přestali mluvit jedním jazykem a začali využívat druhý. Bývalí Polabští a Pomořanští Slované jsou dnes hrdými Němci. Jen několik z nich, jako např. příslušníci meklenburské dynastie, si uvědomuje své slovanské kořeny.

Jak vnímat v kontextu uvedeného slavné dobytí Arkony roku 1168? Je to symbolický letopočet zániku pohanství jako hlavního

náboženství u Slovanů. Nicméně slovanské pohanské náboženství nezaniklo náhle a ve slovanském folklóru žije dodnes v podobě čertů a jiných bytostí. Samotná Arkona však dnes stojí před opravdovým zánikem. V roce 2015 jsem toto místo navštívil a musím přiznat, že jsem se zděsil, jak brzo nastane doba, kdy budu vyprávět, že já jsem ještě navštívil Arkonu. Německý přístup k záchraně této památky je zdvořile řečeno záchraný. Proběhnou archeologické vykopávky a pak má příroda volnou ruku. Arkona stojí na krídlovém útesu, ze kterého si Baltské moře každoročně něco odnese. Rozumím, že nelze moře zcela zadržet, ale zde není vůle jej ani zpomalit. Očekával bych, že pod útesem budou vlnolamy a na samotné Arkoně síť, aby se ztlížila větrná eroze. Německé turisty však více zajímají krídlové útesy a nedaleký maják než samotná Arkona. Jako turista jsem sám nejdřív nabyl dojmu, že Arkona je i mezi Němci ceněna jako zajímavé místo. Autem se totiž dostanete jen nějaký kilometr a půl od útesů. Pak musíte jít pěšky nebo si zaplatit turistické dopravní prostředky. Jaké bylo mé překvapení, když jsem zjistil, že drtivá většina Němců směřuje k majáku, který stojí vedle. Samotná Arkona kdysi také sloužila jako turistická atrakce, je tam tabule, kde se věcně uvádí, co to byla Arkona, vedle pokladna, závora a vyhlídka na bývalých hradbách. Nyní ovšem pokladna, závora a vyhlídka a závora je uzavřena. Vstup není možný. Po posledním sesuvu ubyl další kousek a pěšina končí náhle na okraji útesu. Na místě pracují jen archeologové. Odhodlal jsem se, závoru překročil a drže jsem se vydal na prohlídku. Na moji návštěvu valu archeologové nereagovali, ožili, až když jsem podél srázu začal nakukovat dolů. Slušně mi vysvětlili, že je to nebezpečné a neměl bych tam být. Udělal jsem několik fotek a odešel jsem. V podstatě ani nebylo co prohlížet. Z dob největší slávy Arkony dnes zbyl jen plácek u hradeb na útesu, kde se nanejvýš nacházelo několik domů. Později se mi podařilo zjistit, že samotný útes má nyní stabilní tvar, a tak v brzké době nehrozí jeho zřícení. Sklouzává ale vrstva zeminy, která se ještě nachází na tomto útesu. Až se stabilizuje i tato vrstva, z Arkony zbude jen val, bývalá hradba. Pokud se ale nic neudělá, do konce století zmizí i val. A tak zatímco pro Slovaný bylo východiskem poněkmit se, tak pro Arkonu žádné není a nejspíš devět set let po dobytí tohoto místa Dány dojde toto místo sama příroda.

Ondřej Doležal

Autor je etnograf, bývalý člen redakce Česko-lužického věstníku. K tématu srov. též stať Jana Tomáška vydanou v ČLV 3/2017 a 4/2017. K výzkumu slovanského osídlení v dnešním západním Polsku a východním Německu více viz:

<https://de.wikipedia.org/wiki/Germania_Slavica>

Johannes ERICHSEN (ed.), 1000 Jahre Mecklenburg. Geschichte und Kunst einer europäischen Region, Rostock 1995

Dick SCHLEINERT, Pommerns Herzöge. Die Greifen im Porträt, Rostock 2012

DIVADLO

V sobotu 11. března 2017 se na hlavním jevišti budyšínského divadla konala premiéra divadelní hry *Za březami* (česky *Za březami*).

Počet lužickosrbských her, jež Německo-lužickosrbské lidové divadlo (dále NSLD) během sezóny uvádí, je vzhledem k velikosti možného publika poměrně limitovaný. Na podzim je pravidelně uváděna hra pro malé jeviště v hornolužické srbštině, která po premiéře v Budyšíně putuje po hornolužickosrbských vsích. Následuje na jaře jednak hornolužickosrbská premiéra na hlavním jevišti v Budyšíně, jednak dolnolužickosrbská premiéra většinou v Hochoze v Dolní Lužici. K tomu ještě představení dětského divadla, případně studentů z lužickosrbského gymnázia (kteří jsou vedeni profesionály z NSLD) a hra tzv. „elévů“, tedy mladých lidí starších 18 let, kteří v divadle absolvují roční stáž a mají být zdrojem pro budoucí lužickosrbské herecké obsazení divadla. A také asi dvě (většinou loutkové) hry pro děti. Premiéra lužickosrbského divadla na velkém jevišti je tedy vždy událostí, která se stane jen jednou do roka. Tentokrát mělo vedení

³ Viz např. <<http://www.historycy.org/index.php?showtopic=13127&st=60>>.

divadla při výběru hry opravdu šťastnou ruku. Původní německá hra Olivera Bukowského z Chotěbuzi měla vloni na podzim premiéru ve Zlém Komorově (Senftenberg). Hru autor napsal právě pro sedmdesáté narozeniny tohoto divadla, jako čistě lužickou hru s lužickou tematikou.

Základem děje je příběh dvou sester ve středním věku, z nichž jedna s rodinou žije na Západě, druhá celý život žije právě v Lužické jezerní oblasti, tedy místě původní těžby hnědého uhlí, dnes zaplavených a zaplavených bývalých hnědouhelných dolů. Tam se také děj odehrává. Sestra ze Západu se spolu s mužem a dcerou vrací do rodiště, aby se pokusili využít možnost podnikat na břehu nově vzniklého jezera. V rodném domě se pak setkává se svou (ovdovělou) matkou a sestrou s mužem a dospívajícím synem. Kontrast podnikavých lidí ze Západu a chudých z Východu se ve hře projevuje poměrně výrazně.

Nebudu zde prozrazovat děj, upozorním ale na skutečnost, že hra se nevyhýbá současným tématům a společenským problémům. Tím, že ve hře vystupují postavy tří generací, každý může najít téma, které se ho dotýká. Ať je to ovdovění, problémy s dětmi každého věku, zadlužení, sociální nejistota, neonacismus, ekologie, homosexualita, národ stále ještě rozdělený na *Wessis*, ale i obyčejná lidská hloupost a nevzdělanost a s tím spojené životní obtíže. Na jednu stranu problémy mladých a dospívajících a jejich hledání a poznávání sama sebe a na druhé straně vzpomínky na mládí, které zkreslují realitu minulosti.

Hra je chvílemi vtipná a veselá, chvílemi přicházejí velmi dojmavé momenty, ostatně přesně tak, jak je to v životě. Velmi hravě je provedena divadelní scéna, kde nakonec diváci zažijí i částečný sesuv půdy, jak se u břehů nových jezer často děje. Nemá smysl popisovat výkony jednotlivých hereckých protagonistů (které čtenář většinou ani nezná), celkově však musím uvést, že všichni zahráli velmi přesvědčivě, přičemž je třeba zdůraznit, že část z nich byli neherci. Také za svůj výkon zaslouženě sklídili mohutný potlesk.

Doplněním statické scény bylo využití moderních technologií. Vnučka si neustále hrála s mobilem, na který vše natáčela, a obraz se přenášel na plátno v pozadí scény. A velkou roli hrála moderní lužickosrbská hudba (skupiny *Wusmuž*, *Jankahanka*, *Berlinska dróha* atd.), jejíž písně oddělovaly a uzavíraly jednotlivé scény. Právě ta velmi dobře zasadila celou hru do současnosti a podtrhla její aktuálnost.

Samotný překlad z němčiny nebyl jednoduchý. Samozřejmě že hra nebyla hrána v grodeckém (blušském) nářečí lužické srbštiny, kterým dobrých 40 let už nikdo nehovoří a které by zřejmě do prostředí lužických jezer mohlo patřit, ale bylo třeba (a to byla velká výzva pro překladatelku Měranu Cušcynu) vytvořit jazyk, který by odpovídal německému originálu, tedy odlišit jazyk lidí z jezerní oblasti. Ten měl přirozeně daleko ke spisovné lužické srbštině, ale velmi podtrhl soudobost hry.

Snad jen jediná poznámka na závěr. Hra nechtěně vytvořila ideální svět. Ideální v tom smyslu, že umístila lužickosrbskou rodinu do míst, kde již ani žádní Srbové nežijí, třebaže je to stále v Lužici a třebaže na Mukově mapě z roku 1886 jde o čistě lužickosrbské území a zároveň i oficiálně dvojjazyčné území. Pro hru byl vytvořen vlastně nový jazyk nebo nářečí, jímž by taková rodina mohla hovořit. Ideální i v tom, že příbuzní ze západu spolu stále mluví lužickosrbsky a po návratu domů jim jazyk nedělá potíže, a to včetně nejmladší generace. Přesto ale v místě takového ideálního světa, odkud lužická srbština vymizela před 40–60 lety, nikoho nenapadlo udělat dvojjazyčnou tabuli. V ději hraje poměrně významnou roli cedule „Betreten verboten – Lebensgefahr!“ Ta je samozřejmě německá (jako všude v Lužici, i na dvojjazyčném území). A i když je německá, herci na představení její význam několikrát zopakují lužickosrbsky. Je vidět, že fantazie tvůrců lužického divadla má svoje limity – lužickosrbská rodina v poněmčeném území ano, nová moderní řeč ano, ale dvojjazyčná úřední cedule na oficiálně dvojjazyčném území, to je již příliš. A přitom, kde jinde vytvořit takový ideální – důsledně dvojjazyčný – svět, než na divadle? Snad pokud budyšínské divadlo za rok uvede hru v němčině, mohl by dvojjazyčný nápis „vstup zakázán – životu nebezpečno“ upozornit německy mluvící publikum na

to, že kdysi obývali a i nyní trochu obývají (vzhledem k početnímu poměru obou etnik) Lužici spolu s dalším národem.

Za březami, premiéra 11. 3. 2017

Hra Olivera Bukowského, z německého originálu Birkenbiegen přeložila Měrana Cušcyna

Režie: Lutz Hillmann

Výprava: Katharina Lorenc j. h.

Dramaturgie: Madleňka Šolčic

Hrají: Majka Kowarjec, Anna-Maria Bretschneider, Měrko Bran-kač, Julia Klingnerec, Petra-Maria Bulankek-Wencelowa, Jan Mi-kan, Jurij Šiman

Zdeněk Blažek

OČIMA lužickosrbských gymnazistů

„Złote město“ nas wita!

Ekскурzija do Prahi wot 27. 3. do 31. 3. 2017

Wjesoli přez mału wotměnu wot šulskeho žiwjenja, podachmy so my, 10tki Serbskeho gymnazija, do kraja našich słowjanskich bratrow, zo bychmy so z českej řeču a kulturu intenziwnišo rozestajili.

W historiskim centrumje wobhladachmy sej spočatnje „Orloj“, časnik z japoštołskimi postawami a činili wjedženje přez Staru radnicu. Wćipni, na slědach serbskich prócowanjow kročić, podachmy so do Serbskeho seminara, hdžež skutkowachu za jich čas hižo Jakub Bart-Ćišinski abo Michał Hórnik. Kulowski skulpturotwarc Jakula twori někotre figury na Karlowym mosće, po kotrymž nětko kročichmy. Pozdžišo wobdzeličmy so hišće na hrě, w kotrejž němčinu, češćinu, jendželšćinu, rušćinu a hornjo- a delnjoserbsćinu za pytanje wuslědka wužiwač dyrbychmy.

Derje wuspani podachmy so nazajtra z tramwajku do centruma Prahi. Předwidžany cil dnja bě „Kralowski puć“, kotryž z „Pulverturmom“ započina. Tutón čehnje so 3 km přez město. Šulerske přednoški wobohačichu našu wědu wo wopytanych zajimawostkach, na příklad radnicy abo Tynskej cyrkwe. Nadróžni muzikanca skičachu wotměnjawu wobjedowu přestawku, kotřiž hromadže ze starymi domskimi a krasnym wjedrom flair města wučinichu. Krónowanje dnja bě wopyt „Hradčanow“ z jónkrótnym panorama wuhladom. Wrócopuć wjedže nas přez „Złotu hasu“ do młodownje.

Tež na třecim dnju zwonješe budžak rano „zahe“, zo bychu šulerjo dyckownje k snědani přišli. Na to podachmy so na zastanišćo tramwajki, kotraž nas na tutym dnju do směra žiwjenja Franca Kafki dowjeze. Přeni cil na tutej jězbje bě hlowa Kafki stworjena wot wuznamneho českeho kontrawerzneho skulpturotwarca Davida Čer-

Eliška Papcunová vysvětluje budyšínským gymnazistům zadání hry, při které se seznámili s dějinami Lužického semináře, foto Nicolle Stenzel

neho. Wot „Národní třídy“ podachmy so pěši dale do směra naměsta Prahi, zo bychmy chěžki, šulu, gymnazij, uniwersitu a dželowě městna zeznali, w kotryž je Kafka bydlił, wopytał a dželał. Smědžachmy sebi jeho uniwersitu samo wot nutřka wobhladać. Po tutym napinacym dapołdnuj smy sej přestawku zaslužili. Dwě hodzinje mějachmy čas sej česke speciality zesłodžeć dać abo cyle jednorje wotpočnyć. Po přestawce podachmy so do muzeja Franca Kafki. Tam móžachmy sej jeho najznačiše citaty přečitać a sebi dalše nam dotal njeznate informacije přiswojić. Jako wotzamknjenje podachmy so hišće k znatej pisanej John Lennon murji. Na kóncu dnja padnychu wšitcy sprócni a mučni do jich ložow, napjaći, što so na přichodnym dnju stanje.

Hižo bě štwórtk a z tym posledni dzeń před domojězbu. To bě zdobom přičina wjac, posledni wokomik českeje stolicy wužić. To pak padny nam čezko, wšako dyrbjachmy so na horu „Petřin“ přewinyć. Wuhlad njeběše nam hišće dobry dosć, tak zo podachmy so na „Petřínskou rozhlednu“, t. m. česku „Eiffelowu wěžu“. Njeskónčnje sahace město wupřestřewaše so před našimi wočimi. Tajki wuhlad so nam tež kóždy dzeń njeskići! Komuž adrenalin na wěži hišće dosć njebě, poda so do špiheloweho labyrinta, hdžež zadwělowany za wupućom bludžeše. Dokelž nažel žanych českich prominentow njezetkachmy, žedžichmy so za wopytom w znatym wóskowym kabineće „Madame Tussauds“, w kotrymž wuhladachmy samo wosobiny kaž Taylora Lautnera abo Lady Dianu. Čas bě přišoł za wuslědjenje schowanych róžkow a kutow Prahi, za kotrež hewak čas njebě. Zbytk našeho swobodneho časa dundachmy we wulkim shoppingowym centrje „Palladium“. Z jězdu a drastami natykanymi titami wróćichmy so k typiskej českej wječeri do młodownje. Njemóžachmy pak so předolho wočerstwíć, wšako steješe před durjemi. Cyle nowy swět wotewře so nam, jako přez šumjaju Wołtawu na wobswětlenym Karlowym mosće dundachmy. Dachmy sej hišće posledni „trdelník“ zesłodžeć, kiž je česka specialita, wot kotrež tutón tydžen dosć njedóstachmy. Wučerpani, ale z nowymi nazhonjenjemi džělíchmy so posledni raz wot „Złotého města“.

Spokojeni zapakowachmy naše kofry pjatk rano do busa, kiž nas wročo do serbskeje Lužicy dowjeze.

Slovníček: 10tki – „desátáci“; wčipny – zvědavý; „Pulverturm“ – (německy) prašná věž, tj. Prašná brána; wróćopuć – cesta zpět, zadwělowany – zoufalý, dundać – procházet se

Článek je společným dílem zúčastněných gymnazistů, edici provedly Halina Pohoncec a Weronika Šnajdrec. Redakčně upravená varianta vyšla též v Serbských novinách 20. 4. 2017.

ROZHOVOR

Kristin Heelemanec

Ačkoliv medailonek této mladé Lužické Srbky není rozhovor po formální stránce, jako rozhovor vzniká, zařazujeme jej proto do této rubriky.

Jméno Kristiny Heelemanec všichni čtenáři Česko-lužického věstníku dobře znají – v posledním roce Kristin obohacuje mnohá čísla našeho Věstníku svými texty psanými lužickosrbsky. V letním semestru 2015–2016 studovala v Praze na Karlově univerzitě, na Fakultě humanitních studií, a řadí se tak mezi nemnoho Lužických Srbů, kteří nám, příznivcům Lužice, dělají radost, že nadále získávají vzdělání v českém prostředí.

Kristin Heelemanec pochází ze Serbských Pazlic, které leží v Horní Lužici východně od farní vsi Njebjelčic. Obě vsi patří do katolického jádra lužickosrbského osídlení. Maminka Kristiny pracuje jako lektorka v Jazykovém středisku Witaj. Tatínek pochází z Lipska, kde se s maminkou se seznámil v časech politických změn. Je inženýr, lužickosrbsky umí jen částečně. Kristin má dva bratry. Starší vlastní samostatnou zemědělskou usedlost v Chróscících, věnuje se především chovu dojníc. Mladší bratr studuje na univerzitě v Drážďanech informatiku a mediální výchovu. Všichni tři sourozenci od malička plyně hovoří lužickosrbsky a jsou plně zapojeni do lužickosrbského života.

Kristin Heelemanec v Njebjelčicích v kroji katolické družičky při svém biřmování spolu s biskupem a svojí kmotrou, foto rodinný archiv

Kristin chodila do základní školy (1. až 4. ročník) ve Worklečích, větší obci na východ od své domovské vsi. Poté navštěvovala Lužickosrbské gymnasium v Budyšině (od 5. do 12. ročníku). Od svých šestnácti let je aktivní ve Spolku lužickosrbské mládeže Pawk, v němž byla dva roky členkou předsednictva a ještě později dva roky jeho předsedkyní.

V srpnu 2013 Kristin pracovala v Domowině jako praktikantka. Poté zahájila bakalářské studium kultury a managementu na vysoké škole v Žitavě/Zhořelci (Hochschule Zittau/Görlitz). V období od září 2015 do února 2016 pracovala na jihu Dánska v Aabenraa/Apenrade jako praktikantka/projektová vedoucí; zde se seznámila s menšinovou politikou Dánska vůči místní německé národnostní menšině. V létě 2016 pak působila v Lužickosrbském ústavu (Serbski institut) na letním jazykovém kurzu v Budyšině.

K pobytu v Praze Kristin říká, že zatím nikdy v tak velkém městě nebydlela. Pro nás je možná dost zajímavé, že se k tomu ještě vyjadřuje v tom smyslu, že zatím všude, kde bydlela, se hojně pohybovala na kole, což v Praze není dost dobře možné. A to jí v Praze nevyhovovalo. Kristin v Praze studovala v rámci semestrálního stipendia programu Erasmus Plus Evropské unie. Dodává, že pokud by sehnala ještě nějaké další stipendium, které by jí umožnilo další studium v Praze (třeba od nějaké české instituce), ráda by se do Prahy vrátila. Od zimního semestru 2016 studuje v Drážďanech, kde letoš zpracovala svou bakalářskou práci. Na podzim chce pokračovat v magisterském studijním programu.

Podle Kristinina mínění má lužickosrbský národ v budoucnosti reálnou šanci. Lužičtí Srbové říkají: „Běchmy, smy a budžemy.“ Kristin ale dodává, že v hlavách lidí by se trochu něco změnit mohlo.

Jindřich Hoření, redakčně upraveno

KAK TO WIDŽU JA

Přecela z pražského časa w Kanadze wopytała

Jako džěl europskeho programa Erasmus+ běch jedyn semester na Karlowej uniwerziće w Praze studentka. Tutón program dowoli studentam přez finančnu podpěru we wukraju studować abo praktiske nazhonjenja zběrać. Pozitiwny pódlanski wuskutk při studiju wězo je, zo wotewrje so či móžnosć skontaktowanja z druhimi wukrajnymi studentami. Tuta móžnosć skići so wězo tež mi a tak wuwi so za mój čas w Praze mała skupinka přečelow. Běštaj to dwaj studentaj z Francoskeje, jedna studentka z Toulousa a jedyn student z Parisa, dalši z belgiskeho Brüssela, hišće dalša z Thaiwana a Serbowka ze Serbskich Pazlic. Po poł zhromadnym léce studija na Karlowej uniwersice džěchmy wšitcy zaso swojśke a z tym rozdźelne puće kaž dalši studij, zakónčace džěło, přenje džělowě městno abo praktikum we wukraju.

Za poslednju wariantu rozsudži so młodostny z Parisa. Wón přiwza praktikum we wulkim kanadiskim měsće Montrealu, w prowincy Québec. Ze studentami so tam jenož tak mjerwi. Tuta prowincia ma

jako jenička zákonske rjadowanje, zo njeje přenja řeč jendželščina, ale francoščina. We wšitkich druhich prowincach Kanady je francoščina druha statna řeč. Kajka je to lepšina z perspektivy Francozow wosebje za mlodžinu, ale tež za staršu generaciju, měč dalši kraj za Atlantikom, hdžež so wšednje mačersščina řeči?!

A tak so sta, zo rozsudžich so w małym rózku tutoho lěta přecela w Kanadze wopytač. A wulke dyrdomdejstwo započa so takle: Tři tydzenje sej zaplanowach, nastajich so na jara niske temperatury, sydom hodžinow lěta, šesc hodžinow přesunjenja časa a zasowidženje z lubym přecelom. Po přerich dnjach zeznača blišeje wokoliny a přewinjenja jetlaga běchmoj přeprošenaj přez kónc tydzenja na cottage zwonka města k sportowanju a zabawje. Běchmy cyłkownje wjac hač džesač mlodostnych w typiskim sewjeroameriskim domje. Zhromadnje pučowachmy, sněhakowachmy, spěwachmy, warjachmy a zeznachmy so. Kanadzenjo su jara zwjazani ze swójskej stawiznu nastaća a wuwica kraja přez přesydlenkow. A tute wotewrjene nastajenje hišče džensa pěstuja. Po tutym kóncu tydzenja mějach přecelow, kotrychž swójby pochadžeja z Vietnama, Indiskeje, Pólskeje, Litawskeje, Francoskeje, USA, ...

Ale wězo njebě to jeničke dožiwjenje, kotrež w dalokim kraju na mnje čakaše. Wopytachmoj město Québec, stolicu prowincy Québec, dale Ottawu, stolicu Kanady, a wobdžiwach kulturny poskitk w Montréalu samym. Štož pak je mje nimo omniprezentneje francoščiny hišče překwapilo, je mentalita mlodostnych. W přirunanju z europskej mlodžinu mysla woni we wjele wjetšich dimensijach. Nimo toho su jara wusko z přirodu a sportom zwjazani. Je to žiwjenska filozofija, sej přirodu a wobswět, ale tež swoje čelo česćić a z tym strowy žiwy byč. Tute nastajenje w mojim wobswěće často paruju.

Kristin Heelemanec

Słowniček: wukraj – zahraničič; wuwic so – wyvinout se; zakónčace džěło – záweřečná práce (bakalárska, diplomová); mjerwić so – hemžit se; mały rózok – únor; dyrdomdejstwo – dobrodružství; nastajich so – (zde) připravit se; sněhakowac – lyžovat; stolica – hlavní město; wobswět – životní prostředí (zde v obecném smyslu: můj svět, prostředí, ve kterém žiji); parowac – postrádat.

ZÁPISNÍK

Milí přátelé,

„závěrník“ těžko mohu začít jinak než omluvou, že se k vám letošní čísla spolkového časopisu prozatím dostávají s prodlením. Jako předseda SPL nemám právo míchat se do chodu redakce, ani ho nechci mít, ale nabrané zpoždění samozřejmě vidím a trápí mě. Časopis tak totiž nefunguje ve dvou svých primárních funkcích: jako zpravodaj toho, co se událo, ani jako zvěstovatel toho, co se dít bude. Proto chci, abyste věděli, že nastalou situaci řešíme a zpoždění usilujeme dohnat. Před problémy nezavíráme oči, předsednictvo a redakční rada jsou totiž jeden tým. A tak nám držte palce, ať záhy srovnáme krok s kalendářem.

Na druhou stranu, vlastně není těžké se k takovému závazku a pomoci odhodlat, protože může-li snad zpomaleným vydáváním časopisu vzniknout dojem, že ve spolku se nic neděje, opak je pravdou. Znovu za sebou máme několik výletů, přednášek, dětských programů, anebo významných návštěv v Lužickém semináři. **Považte, že jen v průběhu května proběhlo deset akcí – přičemž během dvou týdnů k nám zavítal nový drážďansko-míšeňský biskup římskokatolické církve, po něm hlava evangelické církve, tedy lužickosrbský intendant, a nakonec celá saská vláda.** Víc už toho ze srbské Lužice přivést nemůžeme. Naštěstí najde o návštěv-

vy samoučelné: vždyť závěrem vládní návštěvy je pokyn saského premiéra Stanislawa Tillicha svým úředníkům, aby financovali ze saských prostředků opravu aspoň části starého fondu Hórnikovy knihovny! Ale to je akce v začátcích, čili o jejich detailech se ještě dozvíte. Nyní tedy k dění v Semináři:

- Plníme sliby. A tak jestliže jsme slíbili, že po nákupu videokamery začneme pořizovat nahrávky většiny našich akcí a uveřejňovat je na internetu, aby z našeho programu měli něco i mimopražští členové, stalo se. **Na streamové službě Youtube jsme založili účet SPL** a publikujeme na něm záznamy přednášek, divadel, knižních křtů a jiných událostí, jež souvisejí se sorabistickým životem v Česku. (Přepisovat sem složité URL kanálu by bylo zbytečné, na Youtube vypište do vyhledávání „Společnost přátel Lužice“ a nemůžete minout.)
 - Děláme víc, než že jen slibujeme. **V současnosti připravujeme spuštění katalogu Hórnikovy lužickosrbské knihovny online.** Chceme, abyste si katalogem knihovny mohli listovat z pohodlí domova, aby pro vás knihovna *de facto* uvěřitelně a hmatatelně vznikla. Rozhodujeme se v současnosti mezi dvěma knihovními systémy, a snad se podaří spustit tuto službu počátkem podzimu. Letos to však bude určitě.
 - Ve starších číslech už se objevilo naše přání **naskenovat staré Lužickosrbské věstníky** a zpřístupnit je na webu, aby byly komukoli kdykoli k dispozici. Nuže, skenování a vůbec kompletace *Věstníku* probíhá. Pohromadě máme už skoro všechna tištěná čísla a naskenována je více než polovina z nich (třicátá léta, čtyřicátá léta a polovina devadesátých let). Nejen to, v plánu nově máme takto zpřístupnit všechna sorabistická periodika, jež vycházela na českém území: kromě *Věstníku* tedy ještě *Gmejnsku heju*, *Raj*, *Naš puć*, *Novou Lužici*, *Přehled lužickosrbského kulturního života*... Také z nich už jsou části naskenovány – a popravdě bude obtížnější vymyslet, jak to obrovské množství dat bezpečně, levně a uživatelsky příjemně umístit na web.
 - Ještě jedna věc se ke knihovně váže: konečně se nám začal vracet do Lužického semináře **historický nábytek**, zničený před patnácti lety katastrofální povodní. Jeho renovace postupuje pomaleji, než jsme si dříve mysleli, nyní však jsou již zpět tři komplety amerických knihoven a všechny staré židle (ještě někdejší fantastické thonetky). V průběhu léta se snad vrátí další knihovní komplety – ty poslední, k nimž zbývá některé části znovu vyrobit, protože je voda kdysi úplně zničila, budou hotovy asi až napřesrok. Postupujeme pomalu, ale postupujeme!
- Jak vidíte, jednou, a nebude to už dlouho trvat, budou Lužický seminář a Hórnikova knihovna opět krásným místem pro duchovní spočinutí v centru Prahy. Občas se mě lidé ptají, proč že to všechno děláme a proč že se tak dríme. Pro koho, když je zjevné, že ubývá nejen Lužických Srbů, ale také jejich přátel na české straně. Kdo to převezme po nás? Nevím, o budoucnosti mohu říct jen to, že ji neznám, takže pravděpodobně bude jiná, než jak si ji představuji. Ale smím-li si vypomoct názorem někoho jiného, líbí se mi moc, co odpověděla překladatelka Anna Kareninová, když se jí ptali, proč překládá tak dlouho a namáhavě báseň *Cantos* Ezry Pounda, když to stejně nikdo nebude číst. Odpověděla: neví, kdo to bude číst, ale chci, aby každý měl možnost to číst, když se rozhodne to číst. A to je přesně ono: jsme jenom správci starého dědictví. A nechť je tu možnost, že se ho dočká i někdo po nás. Ideálně v lepším stavu, než v jakém jsme se ho dočkali my.

Lukáš Novosad, předseda

Česko-lužický věstník vydává Společnost přátel Lužice, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, www.luzice.cz, luzice@luzice.cz, ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech nákladem 300 výtisků. Cena 30 Kč.
Redakční rada: vedoucí redaktorka Eliška Papcunová, U Santošky 11, 150 00 Praha 5, elisapcunova@gmail.com; zástupce vedoucí redaktorky: Jan Zdichynec, zdichy.j@seznam.cz; členové: Zuzana Bláhová, Radek Čermák, Štefan Pilát. Sazba: Martina Lapišová.
Roční předplatné: ČR 300 Kč, zahraničí 20 € (hotově 15 €) bankovním převodem na účet Fio banka, a. s., 29000678633/2010.
Objednávky a stížnosti na nezasilání: Redakční rada ČLV, U Lužického semináře 90/13, 118 00 Praha 1 – Malá Strana, luzice@luzice.cz, tel. 728 581 822.
Rada se ne vždy ztotožňuje s názory a slohem pisatelů. Za pravdivost odpovídá autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.
MK ČR E 6880. ISSN 1212-0790.